

Egy kosárnyi pszichoanalízis

Beszámoló a Magyar Pszichoanalitikus Egyesület „Változások és kölcsönhatások, a pszichoanalízis, mint alkotás” címmel megrendezett konferenciájáról

A hagyományosan, immár 14. alkalommal megrendezett „őszi konferencia” a Magyar Pszichoanalitikus Egyesület legjelentősebb szakmai rendezvénye. Évenként egyszer adódik a szélesebb szakmai közönség számára is lehetőség, hogy képet kapjon arról, hogyan is áll, merre is tart a magyar pszichoanalitikus „mozgalom”. Két teljes napon át módunk van arra, hogy gondolatokat és véleményt cseréljünk, nem utolsó sorban pedig arra, hogy egyszerűen csak találkozzunk egymással: mindazok, akik számára a pszichoanalízis valamilyen formában az élet, a szemlélődés és az identitás része.

Az elmúlt években a konferencia szervezetsége, az előkészítés és a lebonyolítás minősége rendkívül sokat fejlődött. Az egyesület képviselői és a Károli diákok csapata közti együttműködésnek köszönhetően, összehangolt szervezői munka tükröződik abban, hogy az előadók és a hallgatóság is időben és pontosan tájékozódhat a programról, a helyszínről, amely valóban minden igényt kielégít. Nem lehetünk elég hálásak a szervezőknek, amiért a legkülönbözőbb szempontokat próbálják profin összehangolni, mindezt mindennemű ellenszolgáltatás nélkül. Nagyszerű, hogy a mikrofon hangosít, a vetítő vetít, a tér tágas, és barátságos.

Néhány évvel ezelőtt még az váltotta ki a köz ellenvéleményét, hogy az egyesület túlságosan zárt, nem ad szót azoknak, akik nem tagjai az analitikus szervezetnek. Nagy lépés tehát, hogy ez ma már nem így van, és az előadás lehetősége interdiszciplinárisan és az egyesülettel való formai kapcsolattól függetlenül is nyitott. Fontos, hogy a konferencia iránt minél többen érdeklődjenek (és vásároljanak belépőjegyet), fontos az is, hogy az egyesület és az analitikus szemlélet ne a kirekesztéssel asszociálódjon szabadon. Az egyesület azonban továbbra is nehéz helyzetben van, hiszen az előadások szűrésére jelenleg kizárólag az a lehetőség áll rendelkezésre, hogy az előzetes összefoglalók és az előadás címe az előre megjelölt határidőre beérkezik-e a szervezőkhöz, vagy sem.

Az idei konferencia mindezek nyomán némiképp egy izgalmas piacon tett bevásárló-körútra emlékeztetett. Színes kavalkád, rengeteg különféle árucikk: 52 előadás, amely a klinikai pszichoanalízistől az irodalom- és filmelmélet pszichoanalitikus megközelítéséig ível, mindössze két nap alatt. A válogatás lehetőségét kínáló és megkívánó térben végül mindenki talál valamit, amit keresett. Új színeket, illatokat, hangokat, ötleteket. Ezért megyünk oda.

Ebben az évben a konferencia két emlékszekcióval is gazdagodott. Két jelentős magyar pszichoanalitikus, **Nemes Livia** és **Székács-Schönberger István** portréját kívánta – az életút rövid bemutatásán (**Szerdahelyi Edit**), előadásokon, illetve kerekasztal-beszélgetésen, valamint a róluk szóló filmekben keresztül – feleleveníteni azok számára, akiknek személyesen is fáj az elvesztésük, és megrajzolni mindazoknak, akik személyesen nem ismerhették őket, legfeljebb munkásságuk részleteit. Az érzelmi és a szakmai szempont illeszkedése talán nem sikerült tökéletesen. Akik emlékezni szerettek volna inkább, azok számára a helyzet intimitása nem volt megfelelő, akik elsősorban szakmai érdeklődésük okán látogattak el az emlékszekciókba, azok számára talán túl erős volt az érzelmi tónus. Mindez talán kifejezi az egész rendezvény mélyén feszülő dilemmát: a nyitottság, az érzelmi odafordulás, vagy a szigorú, kissé talán merev szakmaiság érvényesüljön-e jobban a kínálatban.

A konferencia leginkább talán arra szolgál, hogy olyasmiken gondolkodjunk, amiken a terápiás hétköznapiak során nem szoktunk. Ebben az évben a változásról, és a változásban

rejlő kreatív lehetőségekről, progresszív és regresszív tendenciák mozgásáról lehetett gondolkodni. Például arról, hogy a különböző kognitív szinteken szerveződő elméleti tudásunk gyarapodását mennyire és miben követi, vagy nem követi a pszichoanalitikus technika változása. **Bokor László** a konferenciát megnyitó plenáris előadásában megállapította, és számos példával támasztotta alá, hogy a technikai kérdések az elméleteknél kevésbé kidolgozottak. Részletesen ismertette azokat a modelleket illetve sémákat, amelyeket az analitikus tudattalanul alkalmaz az elméleti megfontolások szubjektív értelmezése során. Kitért a fogalmak rugalmasságának kérdésére, és megismertette a hallgatóságot az induktív és deduktív elméletalkotás „csapdáival” a terápiás gyakorlatban.

Arról is elgondolkozhattunk, hogy a pszichoanalitikus tevékenység milyen keret-, fókusz- és attitűdbéli módosítások mellett alkalmazható onkológiai betegek körében. A terapeuta itt jellemzően fokozott szenzitivitással, primitív elhárításokkal, erős megkapaszkodási igénnyel, és jellegzetes, a borderline kórképekhez hasonló viselkedési jegyekkel találkozunk. Előadásában **Riskó Ágnes** kitért arra, hogy a pszichoterápia ezekben az esetekben elsősorban a „rossz objektumoktól való megszabadítást” célozza. Hangsúlyozta a pszichoedukáció fontosságát, a terapeuta oldaláról pedig a szupervízió jelentőségét, és a multidiszciplináris teambe való illeszkedést, a pszichoterápiának ezen a speciális területén.

Jóleső és felemelő érzés volt emellett kissé eltűnődni József Attila költészetén, ezen belül azon, hogy az anya iránti agresszív impulzusok szublimálása hogyan érhető tetten a költő különböző versváltozatainak alapos vizsgálata során. **Szőke György** előadásának kiindulópontjával a költő gyerekkori traumatikus élménye szolgál, amelynek főbb mozzanatai az éhezés, az evés és az anyai verés. Ezeknek a motívumoknak egymással, a halállal és büntudattal való összefonódását szemlélte az előadó, a költő több versén keresztül.

Fontos színfoltja lett a palettának az egyik fő változási eszközünk, az esetmegbeszélés, illetve a szupervízió alkotó élményét elemző előadás. **Lőrincz Zsuzsa** egy szupervíziós ülés részleteit, „külső és belső történéseit” mutatta be. Ezen keresztül a páciens mellett álló analitikus résztvevő és megfigyelő részeit, mint háromszemélyes modellt helyezte el a szupervíziós helyzet – ugyancsak résztvevő és megfigyelő részekkel rétegzett – kontextusában.

A páciens megfigyelő része is megjelent egy másik előadásban (szerzői: **Ajkay Klára, Garami Vera, Ehmann Bea**), amely arra volt kíváncsi, hogy visszatekintve a páciensek hogyan ítélik meg saját pszichoanalitikus kezelésük fő gyógyító tényezőit és hatásait. A csekély elemszám ellenére is gondos kvantitatív és tematikus elemzésből kiderült, hogy a kérdezett páciensek kevésbé a belátások nyomán keletkező felismeréseknek, mint inkább a terápiás kapcsolat érzelmi mozzanatainak tulajdonítanak erősebb terápiás hatást, a terápia eredményeként is leginkább érzelmi életük megváltozását emelték ki.

Különlegességnek számított a többnyire felnőttekkel foglalkozó konferencia programjában **Nyerges Katalin** előadása, amely egy autisztikusnak diagnosztizált, 4 éves kisfiú terápiájának részletein keresztül, a nyelv, a (duális) gondolkodás és az éneklődés összefonódását világította meg, az anya-gyerek, illetve a terapeuta-gyerek kapcsolatának tükrében. Az előadás életszerűen jelenítette meg, hogyan lép kapcsolatba az analitikus a gyermekkel, aki a megszokott módon erre nem képes, és hogyan tárja fel a beszéddel nem kifejezhető a kapcsolat és az aprólékos, megértésre törekvő megfigyelés.

A konferencia keretében szolgáló fogalmakat – változás és alkotás, emlékezés – egyesítette **Vincze Anna** előadása, amelynek alapjául egy sikeres ifjúsági regénysorozat, a Harry Potter, szolgált. Az előadás első fele a regényben szereplő hasonló sorsú, mégis ellentétes

jellemfejlődésű karakterek korai tárgykapcsolatait hasonlította össze. Rámutatott, hogy a szerző jellemábrázolására lélektani hitelesség jellemző, mind a korai kapcsolatok személyiségformáló hatását tekintve, mind pedig abban, ahogyan felépíti egyik központi, és leginkább ellentmondásos figurájának, a „jó-rossz” Pitonnak az alakját. Az előadás második fele egy nőpáciens analízisének részleteivel illusztrálta, milyen fantázia-motívumokkal bírhat a „rossz” tárgyhöz való kötődés és csalódás mintázatának ismétlődése a személyes sorsban.

Gondolatébresztő és a vetített anyagnak köszönhetően látványában is különleges volt **Lukács Dénes** előadása, amelynek középpontjában a páciens és az analitikus fantáziatévékenysége állt. Kiindulópontja, hogy az analitikus folyamathoz nemcsak a páciens, hanem az analitikus fantáziája is hozzájárul. Az előadás elemezte az analízisekben leggyakrabban felbukkanó fantáziákat, az analitikus neutralitásának szerepét a gyógyító (áttételi) fantáziák kialakulásában, illetve fenntartásában, valamint azokat a tipikus fantáziákat, amelyeket a szakemberek az analitikus kiképzés, az analitikus „családhoz” való tartozás és az analitikusi gyakorlat során kialakítanak.

A témával ellentétben, vagy talán éppen, mert a téma a hallgatóságban nehéz érzéseket mozgósított, igen szórakoztatóra sikerült **Paneth Gábor** előadása, amely anyagilkosok lélekrajzának egy szeletét világította meg. Az előadás számos hátborzongató esetrészlet segítségével a megoldatlan szeparációs-individuációs folyamat patogén szerepére kívánta felhívni a figyelmet. Olyan eseteket ismertetett, amelyekben az anya és a fiú között az újraközeledési krízis fennmaradt, és gyilkosságba torkollott. Az előadó tapasztalatai szerint gyilkosság cselekménye mögött gyakran az incest vágy elhárítási kísérlete, valamint visszatérően a szimbiotikus kapcsolatból való kitörés szándéka, a szeparációra tett kísérlet érhető tetten.

Egy a miénktől egészen eltérő kulturális és lélektani közegbe kalauzolt el bennünket az az előadás, amely egy japán szerző, Nacume Szószeki 1914-ben írott regényén keresztül elemezte a japán emberképet, a versengéshez, a szerelemhez és a büntudathoz való viszony sajátosságait, összevetve a Freud-i büntudat- és szégyen-felfogással. **Fülöp Márta** előadása egy, a Nemes Lívia emlékének szentelt szekcióban említett, szépirodalmi szeminárium hangulatát idézte meg számunkra.

A konferencia programjából szintén kiemelkedik, hogy **Klaniczay Sára** kiképző pszichoanalitikus, gyermekanalitikus, átvette a Gerő Zsuzsa Emlékérmét. Ez az esemény, és a még mindig igen népes közönség, ünnepivé tette a fárasztó két nap lezárása előtti utolsó néhány percet.

A konferencia piacát járva az én képzeletbeli kosaramba ennyi fért. A válogatás szubjektív, és a klinikai területre korlátozódik. Sajnos, egy ilyen nagy rendezvény egészéről soha nem szerezhető teljes és átfogó kép, hiszen a programok párhuzamosan futnak. A saját „standomon” állva is úgy éreztem, közben sok mindentről lemaradok, ami máshol kapható. Mindig választani kell.

Hódi Ágnes